

СУТНІСТЬ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність дослідження. Проблеми, пов'язані з пошуками нової форми підготовки людини до життя, яка б забезпечила не лише адаптивне ставлення людини до дійсності, але й розвиток самої дійсності у відповідності до людських вимірів життя. Центром цієї форми є українська освіта, яка розвивається як відповідь на виклики цивілізації і водночас як відповідь на потреби кожної людини знайти своє місце, а також можливості самореалізації у новому глобальному просторі.

Ця тема виносить на обговорення та належить до найбільш фундаментальних проблем сучасної української науки, філософії, а також соціальної практики. Наприкінці ХХ ст. світ знову став не впізнаним. Його було важко охопити єдиним поглядом, передбачити головні вектори розвитку, запропонувати превентивні освітньокультурні інновації. Разом з тим, досить рельєфно проглядаються тенденції економічної глобалізації та антиглобалізації, ознак інформаційного суспільства і посилення взаємозалежності народів, утвердження демократичного порядку і ринкових перетворень у все більш широкому світовому просторі.

Освіта, її організація, напрями розвитку, зміст та навчальні технології знаходяться в епіцентрі дискусій, що розгорнулись нині в світовому інтелектуальному оточенні. Мова йде про опрацювання нової філософії української освіти – освіти, яка б забезпечила зручне існування людини у ХХІ ст. Західний світ намагається охопити її Болонськими деклараціями. І хоча основні напрями розвитку української освіти в них визначені досить перспективно, запитань все ще залишається більше, ніж відповідей. Проблема загальної філософії освіти поступово утверджується як головна проблема сучасної світової освітньої політики.

Проблеми філософії освіти досліджували такі науковці, як: В. П. Андрущенко, О. Б. Бабошина, Т. Ф. Бірюкова, Б. В. Братанич, М. К. Бурбулес, І. О. Бушман, В. Г. Вікторов, Б. С. Гершунський, В. В. Горшкова, А. Гофрон, Н. Е. Гусинський, С. Ф. Клепко, М. С. Конох, К. В. Корсак, В. Г. Кремін, М. Д. Култаєва, В. С. Лутай, А. А. Мельниченко, М. І. Романенко, Т. С. Троїцька, Ю. І. Турчанинова, Х. Г. Тхагапсов, І. Г. Фомичова, Н. В. Щубелка та ін.

Мета дослідження: теоретико-методологічний аналіз сутності філософії освіти, її місце серед гуманітарних наук і значення для освітнього простору України.

Завдання дослідження: розкрити зміст проблеми сучасної філософії освіти та сучасної практики.

Об'єкт дослідження: філософія освіти в Україні.

Предметом дослідження: особливості та специфіка питань філософського та загальнокультурного рівня української освіти.

Філософія освіти як особливий напрям філософських досліджень виділилась в Європі, в тому числі і в Україні, з другої половини ХІХ ст. До того ж, нині висловлюється думка навіть про те, що найперспективнішою для філософії в цілому є ідея «розбудови філософії освіти як центру філософії взагалі» [2, с. 63].

Як відомо, фундаментальні наміри освіти століття сформульовані у доповіді Міжнародної комісії під керівництвом видатного Жака Делора «Освіта для ХХІ століття», «Перед численними викликами, які ставить перед нами майбутнє, – встановлює цей документ, – українська освіта є необхідною умовою для того, щоб дати людству змогу просуватися вперед до ідеалів миру, свободи та соціальної справедливості». В дусі цієї стратегії, Лісабонської угоди, Болонського процесу, інших міжнародних угод в галузі освіти й здійснюється освітянська реформа в Україні. Українська освіта виступає як процес підготовки особи до повноцінного життя в умовах постіндустріального інформаційного громадянства [1, с. 115-116].

Філософія освіти дає особливий метод осмислення проблем української освіти як сфери не лише навчання, а й взагалі системи соціального процесу.

Філософські погляди діалогу – це шлях взаємопорозуміння і взаємозбагачення. Діалог є особливим способом усвідомлення світу, мислення, міжособистісної взаємодії. Особливо актуальністю набуває положення діалогізму як пізнання інших народів і їх культур саме на основі діалогу. Теперішня криза культури пов'язана з втратою гуманістичних моральних стандартів. Освітній та виховний процес має бути наразі скерований на відродження в суспільстві ціннісних ознак, які проголошує українська філософська аксіологія [5, с. 9].

Важливим напрямом філософії освіти є дослідження національної освітньої системи, що функціонують як соціокультурне явище, поєднуючи культурні традиції, пов'язані з національною ідентичністю та патріотичними структурами міркування. Формування особи стосується людини, як основна мета української освіти, знаходиться на перетині двох рівнів – індивідуального і національного, а значить мають діяти відповідні методи, що сприяють розвитку особи в реалі світової та національної культури [4, с. 63].

Освіта на даний час ставить перед собою нове призначення – сформувати в учня вміння добре вчитись. В шкільній освіті сьогодні домінують такі переваги, як запровадження основного ядра знань, своєрідного базового мінімуму, на якому вибудовується подальший вузол знань, вмінь, відношень, навичок, компетентностей; формування цілісного сприйняття світу; оновлення змісту традиційних дисциплін; запровадження нових нормативних і спеціальних курсів. Також важливою складовою сучасної філософії модернізаційних процесів в системі української освіти є принцип демократизації управління, прозорості прийняття рішень, фінансування, перспективного планування. Модернізація управління освітою передбачає, насамперед, його децентралізацію, що успішно реалізується в освітніх організаціях різних країн світу [3, с. 123].

Гуманітаризація пов'язана із загальнолюдською культурою та загальнолюдськими цінностями, з гуманітарним простором суспільства і освіти. Сьогодні перед освітою стоїть дуже не просте завдання: створення таких технологій, щоб вони з одного боку відповідали би світовим стандартам, а з іншого боку – спираліся на традиційні основи освіти та культури. Саме культура української освіти виконує важливу функцію, виступаючи посередником у вирішенні гострих протиріч між матеріальним та духовним, а також регулює протиріччя між людиною та технікою. Система української освіти вчить поєднувати свої знання з загальнокультурними цінностями [6, с. 76-79].

Отже, можемо зробити висновок, що українська освіта виробжує життя є унікальним механізмом виживання людини та людства в інформаційну епоху. При цьому слід мати на увазі, що цей механізм не лише забезпечує адаптацію людини до ситуації, але й здійснює зворотній вплив на неї шляхом вияву її творчої активності. Не менш актуальним і проблемним є завдання підготовки учнів і студентів до життя в системі демократичних відносин, що поступово утверджуються в царині політичних, ширше – суспільних відносин сучасної України. Мова йде про формування культури демократичного мислення і поведінки, світовідчуття людини, її повсякденної практики, яка має базуватись на демократичних стандартах. Виникає питання: як бути нам у подальшому своєму ставленні до релігії? Що тут треба робити та зробити? Однозначно – неухильно дотримуватися вимог Конституції, законів про освіту, а також розгорнути роботу в декількох тісно між собою пов'язаних напрямках.

У той же час, треба піднімати планку етичного просвітництва на пристойний науково-педагогічний рівень; підводити українських освітян до розуміння, що християнство – це одна з фундаментальних підвалів європейської та вітчизняної культури, моральність – це не стільки тиражування раз і назавжди встановлених аксіом поведінки, скільки творчість та воління конкретної особи, що продиктовані голосом совісті, обов'язку, гідності та честі. Бо в подачі богословів ці категорії мають зовсім інший смисл, ніж ми маємо зміцнювати його в стінах навчальних закладів, перетворюючи задля цього світ буття людини, нації та світової спільноти на об'єкт та предмет прискіпливого педагогічного осмислення.

Філософія освіти – це царина філософського знання, яка вивчає методологічні засади функціонування і розвитку освіти як цілісної системи. Таким чином, філософія освіти як потужна гносеологічна зброя формує світоглядно-ідеологічну призму вивчення і володіння явищем менеджменту освіти.

Список використаних джерел

1. Зінченко В. В. Екзистенційно-діалогічна модель філософії освіти: освітньо-виховна і соціально-духовна комунікація у контексті суспільного розвитку. *Філософія освіти. Philosophy of Education*. 2018. №4. С. 115-116.
2. Йосипенко С. В. Освіта і ситуація множинності цінностей. *Український соціологічний журнал*. 2018. №1-2. С. 76-79.
3. Кремь В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. Київ: Грамота, 2009. 123 с.
4. Кучера Т. Н., Насонова Л. І. Філософія освіти: навчальний посібник для осіб, що навчаються в магістратурі за спеціальністю «Педагогіка вищої школи». Харків, 2015. 243 с.
5. Міщенко М. М. Філософія освіти: соціокультурний вимір: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: 09.00.04. Київ, 2014. 13 с.
6. Опачко М. В. Філософія сучасної освіти: навчально-методичний посібник. Ужгород: УжНУ, 2016. С. 76-79.